

Työtä tekijöille!

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Työtä tekijöille -projekti

- Päämäärä: kehitysvammaiset henkilöt ovat työelämän tasavertaisia toimijoita → mahdollisuus työllistyä palkkatyöhön avoimille työmarkkinoille
 - tuetun työllistymisen työhönvalmennuksen avulla
 - asuinpaikasta riippumatta
- Konkreettinen tavoite: nykyistä useammat kunnat järjestävät tuetun työllistymisen työhönvalmennuspalvelua kehitysvammaisille henkilöille
- Projektin toteuttavat vuosina 2008-2010 Kehitysvammaliitto (www.kehitysvammaliitto.fi) ja Kehitysvammaisten Tukiliitto (www.kvtl.fi) vuoden 2008 Yhteisvastuukeräyksen tuotolla
- **www.verneri.net/tyota-tekijoille**

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Marginaalin marginaalissa –
mitä kehitysvammaisten
henkilöiden työ on tänään?

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Kehitysvammaisuus

- Suomessa on noin 40 000 henkilöä, joilla on kehitysvamma
- Kehitysvamma on vamma ymmärtämisen ja käsityskyvyn alueella.
 - Uusien asioiden oppiminen ja käsitteellinen ajattelu ovat kehitysvammaiselle ihmisille vaikeampia kuin muille.
 - Ihmisen persoonallisuudessa älykkyys on vain osa kokonaisuutta.
 - Kasvatus, elämäkokemukset, oppiminen ja elinympäristö vaikuttavat kehitykseen, siihen millaisiksi ihmisiksi kasvamme.
 - Kehitysvamma ei ole sairaus, vaan vamma, joka vaikuttaa toimintakykyyn ja jokapäiväiseen selviytymiseen.
 - Kehitysvamman aste vaihtelee vaikeasta vammasta lievään oppimisvaikeuteen.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Kehitysvammaiset ihmiset ja työ

- Työikäisiä kehitysvammaisia suomalaisia on noin 23 000 henkilöä.
 - Heistä noin 14 000 henkilöä osallistuu päivä- tai työtoimintaan.
 - Päivätoimintaan osallistuu noin 3 800 henkilöä.
 - Työtoimintaan osallistuu noin 7 700 henkilöä.
 - Avotyötoimintaan = tavallisilla työpaikoilla järjestettävään työtoimintaan osallistuu noin 2 300 henkilöä.
 - Työsuhteista palkkatyötä tekee noin 300 kehitysvammaista henkilöä.

(Valtioneuvoston vammaispoliittinen selonteko eduskunnalle 2006; Kumpulainen 2007; Ylipaavalniemi 2005; Hyvärinen ym. 2002)

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Työtoiminta

- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977) 2 §:
 - Erityishuoltoon kuuluvaa palvelua on työtoiminnan ja asumisen järjestäminen sekä muu vastaava **yhteiskunnallista sopeutumista edistävä** toiminta.
- Sosiaalihuoltolaki (710/1982) 27e §:
 - Vammaisten henkilöiden työtoiminnalla tarkoitetaan **toimintakyvyn ylläpitämistä ja sitä edistävää** toimintaa.
- Toiminta perustuu toiminnan järjestäjän ja siihen osallistuvan henkilön väliseen **huoltosuhteeseen** = erityishuollon/sosiaalihuollon asiakkuuteen

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Toteutus

- Työtoiminta työ- ja toimintakeskuksissa
 - tekstiili- ja puutöitä
 - yrityksille alihankintana tehtävää kokoonpano- ja pakkaustyötä
 - toimintayksikön sisäiset työt (esim. siivous, keittiötyöt, ulkotyöt)
- Avotyötoiminta = tavallisilla työpaikoilla järjestettävä työtoiminta
 - 2/3 avotyötoimintapaikoista julkisella sektorilla = kunnissa
 - » Esim. päiväkodit, vanhainkodit, koulut, kirjastot
 - 1/3 avotyötoimintapaikoista yksityisellä sektorilla
 - avustavat keittiö- ja siivoustyöt, kaupan alan työt (esim. hyllytys, varastotyöt), kiinteistönhoitotyöt, hoivatyö

- Työtoiminnasta voidaan maksaa työosuusrahaa

- Verottomana enintään 12 €/päivä (tuloverolaki 92§ 23 mom.)
- Keskimäärin 5 €/päivä
- Työosuusraha = tuloverolain mukaan avustus, jolla "tuetaan asiakkaan hoitoa, kuntoutumista tai yhteiskuntaan sopeutumista" (= ei korvaus työstä)
- HE 117/2005: "[...] verovapaan summan on oltava niin pieni, että jo se osoittaa, ettei kyse voi olla todellisesta työstä saadusta palkasta tai palkkiosta."

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Tuettu työllistyminen

- Työsuhteista palkkatyötä tavallisella työpaikalla työhönvalmentajan tukemana
- Työnteko perustuu työnantajan ja työntekijän väliseen **työsuhteeseen**, jossa noudatetaan työsopimuslakia ja alan työehtosopimuksia.
- Avustavat tehtävät, rutiininomaiset työt, itsenäiset työkokonaisuudet
 - Aloina esim. catering, toimistotyö, kiinteistönhuolto, siivous, kaupan ala, teollisuus, viestintä
- Räättälöinti
 - Työnkuva: työntekijän kyvyt ja osaaminen kohtaavat työnantajan tarpeet
 - Työaika: osa-aikainen/kokoaikainen
 - Palkka: alan työehtosopimuksen mukaisesti; palkan ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen
 - Tuki: tarvittavan työhönvalmentajapanoksen muoto ja määrä

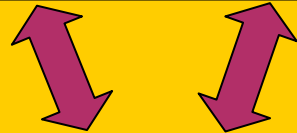
TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Sosiaalihuoltolaki (710/1982) 27d §: vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta
 - Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevalla toiminnalla tarkoitetaan erityisien **työhön sijoittumista edistävien kuntoutus- ja muiden tukitoimien järjestämistä.**
 - Henkilöille, joilla vamman tai sairauden tai muun vastaavan syyn johdosta on **pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista ja jotka tarvitsevat työhallinnon palvelujen ja toimenpiteiden lisäksi tukitoimia työllistyäkseen avoimille työmarkkinoille.**
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977) 35 §:
 - Erityishuollon tarpeessa olevalle on myös pyrittävä järjestämään **työhönvalmennusta**, työtoimintaa sekä muuta virikkeitä antavaa toimintaa.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Työntekijä	Työnantaja
Työsuhteeseen perustuva palkkatyö: verotettava työehtosopimuksen mukainen palkka, työsuhteen tuoma turva työnteolle (työoikeus)	Täsmätyövoimaa mm. avustaviin työtehtäviin

Työhönvalmentaja	
<ul style="list-style-type: none">•Työnhakijan tukena työpaikan etsimisessä ja työsuhteen solmimisessa•Työntekijän tukena työtehtäviin perehtymisessä ja työyhteisöön sijoittumisessa•Jatkuva tuki työntekijälle myös työllistymisen jälkeen	<ul style="list-style-type: none">•Työnantajan tukena työsuhteen solmimisessa•Työnantajan tukena työntekijän perehdyttämisessä•Työhönvalmentajan maksuton tuki työnantajalle ja työyhteisölle työntekoon ja työsuhteeseen liittyvien asioiden hoitamisessa

– Tukimuodot työnantajalle

- Työhönvalmentaja (kunnan sosiaalitoimi)
- Palkkatuki (työ- ja elinkeinotoimisto)
- Työolosuhteiden järjestelytuki (työ- ja elinkeinotoimisto)
- Oppisopimus: koulutuskorvaus työpaikalla annettavan koulutuksen järjestämisestä (oppisopimustoimisto)

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- 1.1.2010 – 31.12.2013:

Laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä 738/2009

- 5 §: Kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen ei vaikuta, jos eläkkeensaajan työansiot ovat enintään 600 euroa kuukaudessa.
 - » Jos eläkkeensaaja ansaitsee enemmän kuin 600 euroa kuukaudessa, työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään.
- 6 §: Eläke lepäämään yhdenjaksoisesti vähintään 3 kuukaudeksi ja enintään 2 vuodeksi.
 - » Jos eläke ollut lepäävänä, sen on oltava maksussa vähintään 3 kuukautta ennen kuin sen voi jättää uudelleen lepäämään.
- 8 §: Jos henkilö on saanut välittömästi ennen eläkkeen lepäämään jättämistä eläkettä saavan hoitotukea, hänelle myönnetään ylin vammaistuki ajalta, jolta eläkkeiden maksaminen on keskeytyneenä.
- 10 §: Jos henkilö on välittömästi ennen eläkkeen lepäämään jättämistä saanut eläkkeen saajan asumistukea, asumistuen maksamista jatketaan niin kauan kuin asumistuen saamisen edellytykset muuten täyttyvät, vaikka työkyvyttömyyseläkettä ei makseta eläkkeen lepäämisen aikana.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Työtoiminta	Avotyötoiminta	Tuettu työllistyminen (palkkatyö)
7 700 hlö	2 300 hlö	300 hlö
<ul style="list-style-type: none"> •Työ- / toimintakeskuksissa •Kehitysvammaisten erityishuoltoa •Ei työsuhdetta – ei palkkaa •Työosuusraha 0-12 €/päivä 	<ul style="list-style-type: none"> •Tavallisilla työpaikoilla •Kehitysvammaisten erityishuoltoa •Ei työsuhdetta – ei palkkaa •Työosuusraha 0-12 €/päivä 	<ul style="list-style-type: none"> •Tavallisilla työpaikoilla •Työsuhde •Palkka •Työhönvalmentajan tuki

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Marginaalista maailmalle –
mikä meitä haastaa
muutokseen?

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Vammaispoliittinen paradigmanmuutos

- Vammaiset ihmiset ovat alkaneet vaatia oikeuksiaan.
- Käsitteet vammaisuudesta ja näkemykset vammaisista henkilöistä ovat kansainvälisesti merkittävässä muutoksessa.
 - Perus- ja ihmisoikeudet
 - Kansalaisuus
 - Osallisuus
 - Itsenäisyys, itsemäärääminen
- Kansainväliset ja kotimaiset ohjelma-asiakirjat viitoittavat tietä muutokselle.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (2006)
 - Suomi allekirjoittanut; ratifiointiprosessi kesken
 - Kiteyttää vammaisuuden paradigmanmuutoksen
 - Hyväntekeväisyys, lääkinnällinen hoito → **Oikeudet**
 - Normiin sopeutuminen → **Erojen ja erilaisuuden hyväksyminen**
 - Syrjäytyminen → **Osallisuus, osallistuminen, kansalaisuus**
 - Sivuutetuksi tuleminen → **”Ei mitään meistä ilman meitä”**
 - Artikla 27: Työ ja työllistyminen
 - Työsyöjinnän kielto
 - Vammaisilla henkilöillä oikeus työhön samoin perustein kuin muillakin henkilöillä
 - Oikeus ammattiyhdistystoimintaan kuten muillakin
 - Oikeus mahdollisuuteen ansaita elantonsa työllä, joka on vapaasti valittu ja/tai hyväksytty työmarkkinoilla, sekä työympäristöön, joka on avoin, osallistava ja saavutettavissa
 - Kohtuulliset mukautukset työpaikoilla
 - Oikeudenmukaiset työolot yhdenvertaisesti muiden kanssa
 - Apu työn löytämiseen, saamiseen ja säilyttämiseen, uralla eteneminen
 - Orjuuden ja alistamisen kielto

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Euroopan neuvoston vammaispoliittinen toimintaohjelma 2006-2015
 - Kehykset eurooppalaiselle vammaispolitiikalle
 - Toimintalinja 5: Työllistyminen, ammatinvalinnan ohjaus ja ammattikoulutus
 - Tavoite: edistää vammaisten henkilöiden työllistymistä avoimille työmarkkinoille yhdistelemällä syrjinnänvastaisia toimenpiteitä ja positiivisia erityistoimia
 - Valtavirtaistetaan vammaisten henkilöiden työllisyysasiat yleiseen työllisyyspolitiikkaan
 - Työsyryjinnän estäminen
 - Työnantajien kannustaminen vammaisten henkilöiden työllistämiseen
 - Varmistetaan, että niille, joiden tarpeita ei voida tyydyttää avoimilla työmarkkinoilla ilman henkilökohtaista tukea, on tarjolla tuetun työllistymisen kaltaisia tukitoimia
 - Poistetaan työkyvyttömyysturvasta työnteen esteet ja kannustetaan edunsaajia työhön silloin kun se on heille mahdollista

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Vammaispoliittinen ohjelma VAMPO (9/2008-3/2010)
 - Linjaa seuraavien vuosien vammaispolitiikan keskeiset toimenpiteet
 - Vammaiskysymysten valtavirtaistaminen osaksi suomalaisen yhteiskunnan eri toimintoja (= kaikille hallinnonaloille)
 - Tietoisuuden nosto, vammaiskysymysten mieltäminen ihmisoikeuskysymyksenä
 - Sisältöalueet:
 - Itsenäinen elämä
 - Joukkoliikennepalvelut
 - Koulutus
 - Kulttuuri- ja vapaa-aika
 - Rakennettu ympäristö
 - Sosiaaliturva
 - Syrjinnän ehkäisy
 - Terveys ja kuntoutus
 - **Työ ja yhteiskunnallinen osallisuus**
 - Turvallisuus ja koskemattomuus
 - Tieto- ja viestintäteknologia, tietojenkeruu, tilastot ja tutkimus

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Vammaispalvelulain muutokset 1.9.2009
 - Vammaispalvelulaki ensisijaiseksi kehitysvammaisten erityishuoltolakiin nähden
 - Asiakkaan oikeudet vahvistuvat
 - Palvelutarpeen selvittäminen määräajassa
 - Yksilöllisen palvelusuunnitelman laatimisvelvoite
 - Viivytyksetön päätöksenteko
 - Henkilökohtainen apu kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvaksi vaikeavammaisten palveluksi (ns. subjektiivinen oikeus)
 - Vaikeavammaisen henkilön välttämätön avustaminen kotona ja kodin ulkopuolella
 - Päivittäisissä toimissa + **työssä** ja opiskelussa: niin paljon kuin vaikeavammaisen henkilö välttämättä tarvitsee
 - Harrastuksissa
 - Yhteiskunnallisessa osallistumisessa
 - Sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä
 - Itsenäisen elämän tukeminen ja yksilöllisyys omaa elämää koskevien ratkaisujen teossa

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Tuetun työllistymisen kustannus-hyöty -suhde

	Julkinen sektori	Helsingin kaupunki
Bruttomääräinen perustulos	Kustannus-hyöty-suhde 1,34 1,34 €:n säästöt panostettua euroa kohden	Kustannus-hyöty-suhde 1,01 1,01 €:n säästöt panostettua euroa kohden
Nettomääräinen perustulos (tarkastelussa mukana palautuvat verot ja sosiaaliturvamaksut)	Kustannus-hyöty-suhde 3,62 3,62 €:n säästöt panostettua euroa kohden	Kustannus-hyöty-suhde 1,11 1,11 €:n säästöt panostettua euroa kohden

(Ylipaavalniemi 2004)

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Kunta-alan toimijoiden näkemyksiä työn merkityksestä kehitysvammaisille henkilöille
 - Työ normaali asia aikuisen elämässä
 - "Normaali/oikea työ"; "oikea tekeminen"; "oikea työpaikka", "normaali elämä"
 - Osallisuuden lisääntyminen
 - Itsetunnon koheneminen
 - Mutta:
 - Palkan mainitsi vain 8 % vastaajista
 - Mahdollisuuden hyödyntää henkilön saamaa koulutusta mainitsi vain 8 % vastaajista
 - Kehitysvammaisen henkilön työn merkityksen työyhteisölle ja työnantajalle mainitsi vain 4 % vastaajista

(Karojärvi 2009)

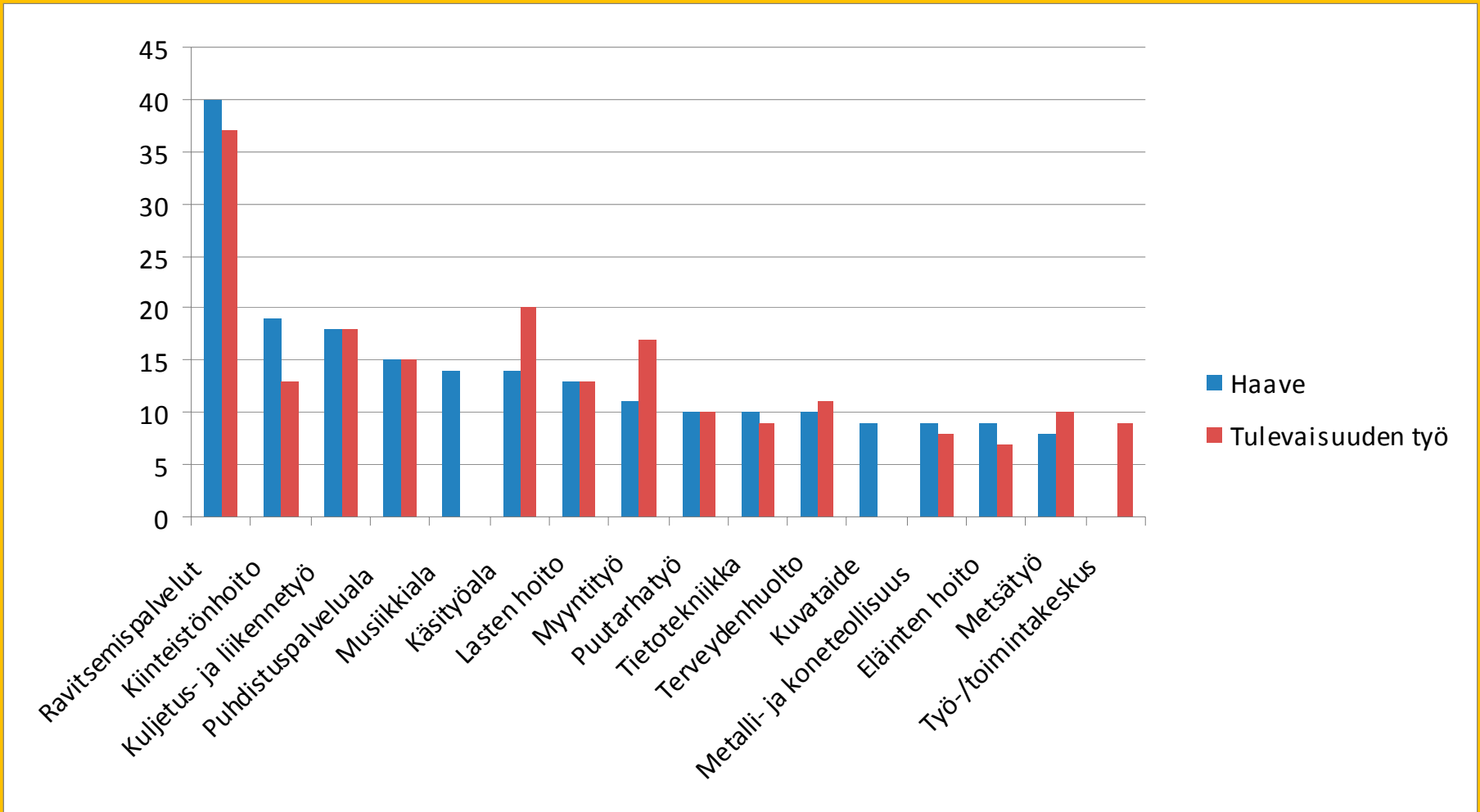
TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Kehitysvammaisten henkilöiden näkemyksiä työstä: Minun toiveammattini -kysely

(Nummelin 2008)

Haavealat vs. näkemykset töistä, joita vastaajat tekevät tulevaisuudessa

Miksi työ on tärkeää?

Miksi työ on tärkeää	Vastauksia
Saa palkkaa	169
On tekemistä	38
Oppii uusia asioita	28
Työkaverit	25
On mukavaa tehdä työtä	20
Voi tuntea itsensä tarpeelliseksi	6
Yhteensä	286

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Onko palkka tärkeää?

	Vastaajia	%
Kyllä	257	85
Ei	15	5
Ei vastausta	30	10
Yhteensä	302	100

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Miksi palkka on tärkeää?

	Vastauksia
Että voi elättää itsensä, että tulee toimeen. Että voi ostaa ruokaa, vaatteita ja maksaa vuokraa.	176
Harrastuksiin, matkustamiseen, shoppailuun	55
Palkka on tärkeä siksi, että saa rahaa	44
Että saa hankittua oman asunnon, että voi muuttaa pois kotoa	6
Palkka kannustaa tekemään työtä	5
Yhteensä	286

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

Haastekampanja kunnille

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Kehitysvammaliitto ja Kehitysvammaisten Tukiliitto haastavat kuntien sosiaalilautakunnat aktiivisiin toimiin kehitysvammaisten kuntalaisten työllistymisen tukemiseksi
- Kunnat haastetaan:
 1. Kirjaamaan strategiseksi tavoitteeksi, että kunta tukee kehitysvammaisten henkilöiden työllistymistä työsuhteiseen palkkatyöhön.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

2. Kartoittamaan kehitysvammaisten kuntalaisten työllistymisen tuki- ja palvelutarpeita

- selvittämällä työllistymisen tuki- ja palvelutarpeiden tämänhetkistä määrää ja laatua,
- ennakoimalla työllistymisen tuki- ja palvelutarpeiden tulevaa määrää ja laatua esimerkiksi erityishuolto-ohjelmien ja palvelusuunnitelmien laadinnan ja päivittämisen yhteydessä sekä
- tiedottamalla kunnan luottamushenkilöille ja viranhaltijoille kehitysvammaisten henkilöiden nykyisistä ja tulevista työllistymisen tuki- ja palvelutarpeista.

3. Järjestämään tuetun työllistymisen työhönvalmennusta

- perustamalla työhönvalmentajan toimi/toimia,
- muuttamalla työ- ja toimintakeskusten ohjaajien työnkuvia työhönvalmentajien työnkuviksi ja/tai
- hankkimalla tuetun työllistymisen työhönvalmennuspalvelua ulkopuolisilta palveluntuottajilta.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

4. Perehdyttämään erityisesti kehitysvammahuollon henkilöstöä tuetun työllistymisen työhönvalmennukseen
 - tarjoamalla koulutusta tuetun työllistymisen periaatteista ja käytännöistä sekä
 - tarjoamalla henkilökunnalle mahdollisuuksia tutustua käytännössä tuetun työllistymisen työhönvalmennukseen.

5. Vähentämään palkattoman avotyötoiminnan käyttöä kehitysvammaisten henkilöiden pysyvänä työhönsijoittumisen ratkaisuna
 - muuttamalla kunnan toimintayksiköissä toteutettava avotyötoiminta työsuhteiseksi työksi,
 - neuvottelemalla yksityisen sektorin kanssa avotyötoimintapaikkojen muuttamisesta työsuhteisiksi työpaikoiksi sekä
 - muuttamalla avotyötoiminta määräaikaiseksi työharjoitteluksi, jonka tavoitteena on työelämätaitojen harjaannuttaminen ja/tai palkkatyöhön työllistyminen.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

6. Vahvistamaan työtoiminnan ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä työllistymisen tukemisessa

- parantamalla yritys-/työnantajayhteistyötä kertomalla yrityksille käytettävissä olevista työllistämisen tukimuodoista, järjestämällä kehitysvammaisille henkilöille työharjoittelumahdollisuuksia paikallisissa yrityksissä sekä kannustamalla toimintakeskuksissa alihankintatöitä teettäviä yrityksiä työllistämään kehitysvammaisia henkilöitä,
- tekemällä yhteistyötä työ- ja elinkeinohallinnon kanssa palkkatuen ja työolosuhteiden järjestelytuen hyödyntämiseksi kehitysvammaisten henkilöiden työllistymisen tukemisessa,
- tiivistämällä yhteistyötä oppilaitosten kanssa kehitysvammaisten henkilöiden työelämään siirtymisen tukemisessa ja oppisopimustoimistojen kanssa työelämlähtöisen koulutuksen tarjoamisessa sekä
- lisäämällä työtoiminnassa olevien kehitysvammaisten henkilöiden mahdollisuuksia siirtyä ammatillisen koulutuksen kautta avoimille työmarkkinoille.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

7. Kehittämään työtoimintaa siten, että se tukee työsuhteiseen työhön työllistymistä
 - rakentamalla työtoimintaan palvelukokonaisuus, jossa harjaannutetaan työelämätietoja ja -taitoja, valmentaudutaan työelämään, tutustutaan eri työaloihin ja -tehtäviin ja järjestetään työharjoittelua eri aloilla ja työpaikoilla sekä
 - vahvistamalla työtoiminnan yhteistyötä seudun muiden työllistämistoimijoiden kanssa.

8. Tarjoamaan kehitysvammaisille kuntalaisille ja heidän läheisilleen tietoa erilaisista työllistymismahdollisuuksista
 - erityishuolto-ohjelmia tehtäessä,
 - palvelusuunnitelmia laadittaessa ja päivitettäessä sekä
 - koulutuspolun siirtymävaiheissa.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

- Tarjoamalla tuetun työllistymisen työhönvalmennuspalvelua kehitysvammaisille henkilöille kunta
 - saa kehitysvammaisista kuntalaisista veronmaksajia,
 - toimii taloudellisesti: euron panostus tuetun työllistymisen työhönvalmennukseen tuo parhaimmillaan kunnalle 1,11 euron ja koko julkiselle sektorille 3,62 euron hyödyn (Ylipaavalniemi 2004),
 - vastaa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen sekä Euroopan neuvoston vammaispoliittisen toimintaohjelman vaatimukseen vammaisten henkilöiden työllistymisen tukemisesta sekä
 - mahdollistaa kehitysvammaisten henkilöiden paremman taloudellisen toimeentulon ja yhdenvertaisen osallistumisen yhteiskuntaan.

TYÖTÄ TEKIJÖILLE

